

*Rapport om projektet
Nationellt nätverk för äldre med
invandrarbakgrund
2003*

SAMARBETSORGAN FÖR
ETNISKA ORGANISATIONER
I SVERIGE

Bellmansgatan 15, 1 tr. - 118 47 Stockholm
Telefon 08-556 933 60

www.sios.org

Text
Språkgranskning
Tryck

Julio Fuentes
Karin Dahlström
Centrum Tryck AB, Avesta 2003

*Rapport om projektet
Nationellt nätverk för äldre med
invandrarbakgrund*

2003

Innehåll

	Sammanfattning	
1.	Bakgrund	10
2.	Syfte	11
3.	Geografisk spridning	11
4.	Tidsplan	11
5.	Metod	12
6.	Projektorganisation	12
7.	Information	12
8.	Utvärdering och dokumentation	13
9.	Begreppet äldre med annan etnisk bakgrund	13
10.	Deltagande förbund	15
11.	Projektet i förbunden	16
12.	Projektet i storstadsregionerna	24
13.	Projektets slutsatser – frågor att arbeta vidare med	28

Sammanfattning

Föreliggande skrift är slutrapporten om projektet Nationellt nätverk för äldre med invandrabakgrund. Projektet har drivits av SIOS och finansierats av Socialdepartementet.

Projektets syften var att utveckla nätverk för äldre med invandrabakgrund på nationell nivå samt att informera, sprida kunskap och väcka insikt i den situation som äldre med annan etnisk bakgrund kan ha i följande områden: Förebyggande hälsovård och friskvård, främja social gemenskap och motverka isolering samt boendeformer och hemtjänst.

Projektets arbetsmetod var att anordna möten, seminarier och konferenser för att sprida kunskap, väcka insikt, identifiera behov och utarbeta förslag inom projektets huvudområden. Eftersom varje grupp bättre vet sina egna förutsättningar anordnades seminarier och träffar i varje förbund. För att främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan förbunden fick varje förbund utse representanter till de tvärbandsgrupper som bildades i de tre storstadsregionerna. Detta innebar att frågeställningar och erfarenheter spreds både vågrät (på regionnivå mellan olika föreningar tillhörande olika förbund) och lodrät (på förbunds nivå bland föreningarna i varje förbund).

Projektet genomfördes mellan november 2000 och december 2002. Projektarbetet bedrevs framför allt i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö där den största koncentrationen av personer med annan etnisk bakgrund finns. Men andra orter deltog också i projektet såsom Linköping och Örebro.

Många förbund och föreningar har inte drivit någon särskild verksamhet riktad mot äldre, utan denna har ingått i den ordinarie verksamheten. Ökningen av antalet äldre över 70-80 år ställer dock krav på förändringar. Tack vare projektet har de flesta förbund fått ökad insikt i frågan om äldre och avser att arbeta med dessa frågor i framtiden.

Projektets slutsatser presenteras i ett antal frågor som man anser vara viktiga för utvecklingen av omsorgen om äldre med annan etnisk bakgrund.

1. Äldreomsorgen tar inte hänsyn till de etniska minoriteternas behov
2. Ett kulturellt perspektiv för att förklara etniska minoriteters sociala förhållanden anläggs ofta
3. Etniska minoritetsorganisationer har ringa möjligheter att påverka äldreomsorgens utformning idag
4. Relationen till pensionärsorganisationerna bör utvecklas
5. Ändamålsenlig statistik bör tas fram
6. Anställning av språkkunnig personal
7. Skriftlig och muntlig information på det egna språket
8. Öppen dagverksamhet/dagcenter för äldre
9. Etniskt äldreboende

1. Bakgrund

Enligt uppgifter håller hela Sveriges befolkningssammansättning på att förändras. Antalet människor över 65 år blir fler. Trenden pågår över hela världen men är mest markant i Europa. När det gäller personer som invandrat till Sverige är trenden också densamma. Det finns idag ca 130 000 utrikes födda som är över 65 år. Prognoser visar att både antalet och andelen äldre utrikes födda kommer att stiga snabbt under de närmaste decennierna. En siffra som har nämnts är att det ska finnas ca 170 000 äldre utrikes födda år 2010.

Äldres sociala situation och behov varierar från den ena språkgruppen till den andra. Det beror också på vilken tidpunkt och under vilka omständigheter som invandringen till Sverige skedde. Arbetskraftsinvandringen ägde rum framför allt under 1950- och 60-talen. Många av de som invandrade fick arbeta med uppgifter som inte krävde stora kunskaper i svenska och därför är deras språkkunskaper relativt låga. Strukturen på arbetsmarknaden gynnade inte heller deras möjligheter till karriär och vidareutbildning. De har bott i Sverige sedan dess och har av olika anledningar bestämt sig för att stanna kvar.

Andra har kommit hit som anhöriga i vuxen ålder. Invandringen skedde framför allt under 1980- och 90-talen. Många av dem som invandrade hade stora förväntningar på sina barn som hade kommit till Sverige som flyktingar. Livet i det nya landet är dock annorlunda än de föreställt sig. De sociala strukturerna fungerar också på ett annat sätt. Det som många hade förväntat sig, att bli omhändertagna av sina barn, har visat sig inte vara möjligt i många fall. Dessa äldre känner sig därför vilsna och utan socialt nätverk. Deras språkkunskaper är nästan obefintliga.

2. Syfte

Samarbetsorganet för etniska organisationer i Sverige, SIOS, organiserar 16 riksförbund som arbetar med minoritetspolitiska frågor. SIOS har av Socialdepartementet fått medel för att driva projektet Nationellt nätverk för äldre med invandrabakgrund.

Projektets syften var att bilda nätverk för äldre med invandrabakgrund på nationell nivå samt att informera, sprida kunskap och väcka insikt i den situation som äldre med annan etnisk bakgrund kan ha i följande områden:

- Förebyggande hälsovård och friskvård
- Främja social gemenskap och motverka isolering
- Boendeformer och hemtjänst

3. Geografisk spridning

Projektet genomfördes främst i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö, där den största koncentrationen av personer med annan etnisk bakgrund finns. Men andra regioner skulle inte uteslutas om det fanns intresse i föreningarna. Orterna utanför dessa storstadsregioner blev Linköping, Norrköping, Örebro, Borås, Västerås och Avesta. Den finska gruppen har även ordnat aktiviteter och temadagar i Hällefors, Älkarleby, Gävle, Tyresö, Umeå, Söderhamn, Borlänge, Sundsvall och Haparanda.

4. Tidsplan

Projektet skulle starta den 1 oktober 2000 och pågå fram till den 31 december 2001, totalt 15 månader. Projektstarten blev dock försenad till den 1 november 2000. Projektets första ”år” blev fyra månader i stället för tre. Det andra projektåret skulle räcka fram till sista februari 2002, men avslutades i december 2002, med en avslutningskonferens i Stockholm, där olika organisationer och myndigheter deltog. Projektet genomfördes alltså mellan november 2000 och december 2002.

5. Metod

Projektets arbetsmetod var att anordna möten, seminarier och konferenser för att sprida kunskap, väcka insikt, identifiera behov och utarbeta förslag inom projektets huvudområden.

Eftersom varje grupp bättre vet sina egna förutsättningar anordnades seminarier och träffar i varje förbund. För att främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan förbunden fick varje förbund utse representanter till de tvärandegrupper som bildades i de tre storstadsregionerna. Detta innebar att frågeställningar och erfarenheter spreds både vågrät (på regionnivå mellan olika föreningar tillhörande olika förbund) och lodrät (på förbunds nivå bland föreningarna i varje förbund).

6. Projektorganisation

En styrgrupp bildades bestående av projektledaren och två ledamöter från styrelsen, varav en ansvarig.

För att samordna arbetet i regionerna arvoderades tre regionsansvariga. Dessa regionsansvariga ansvarade för att de regionala arbetsgrupperna träffades. Regionsansvariga samordnade även kontakterna med politiker, organisationer och myndigheter.

Förbunden utsåg också förbundsansvariga och startade lokala arbetsgrupper för att anordna möten och seminarier i förbunden.

Projektledningen hade även fortlöpande kontakter med förbundsansvariga under projektets gång. Ett par uppföljningsmöten anordnades mellan projektledningen och ansvariga i förbunden.

7. Information

Informationen om projektet och projektets frågeställningar har kanaliserats i huvudsak genom förbunden och förbundens tidningar. Dessa har informerat samt gjort intervjuer och reportage kring olika teman.

Projektet har också lagt ut information på Internet genom SIOS hemsida.

8. Utvärdering och dokumentation

Många förbund och föreningar har inte drivit någon särskild verksamhet riktad mot äldre, utan denna har ingått i den ordinarie verksamheten. Ökningen av antalet äldre över 70-80 år ställer dock krav på en förändring. En av uppgifterna i projektet var att förbunden kunde öka sin beredskap i dessa frågor. Vid avslutningsmötet med förbundsansvariga konstaterades att så var fallet. De flesta förbund har fått ökad insikt i frågan om äldre och avser att arbeta med dessa frågor i framtiden. I avsnitt 13, *Projektets slutsatser – frågor att arbeta vidare med*, har man sammanställt ett antal frågor som man anser vara viktiga för utvecklingen av omsorgen om äldre med annan etnisk bakgrund.

Arbetet i projektet har dock haft ett antal organisatoriska brister. Projektet blev nio månader försenat. Det har inte varit lätt att omsätta det intresse som finns för frågorna i praktisk handling. Det har brustit i motivation. Här kan gensvar eller snarare bristen på gensvar som organisationerna har fått i sina kontakter med kommunerna också ha inverkat.

När det gäller dokumentationen ska föreliggande rapport mångfaldigas och distribueras till myndigheter och organisationer över hela landet. Rapporten ska också läggas upp på internet i form av PDF-dokument.

9. Begreppet äldre med annan etnisk bakgrund

Vid framställning av statistik och i vardagsspråket använder man olika termer i litteraturen för att hänvisa till äldre med annan etnisk bakgrund. I föreliggande rapport har vi använt detta ord. Men i projektnamnet använder man också termen ”äldre med invandrarbakgrund”. En redogörelse av vad termerna innebär förefaller därför nödvändigt.

I rapporten *Äldre födda utomlands. En demografisk beskrivning*, utgiven av Socialstyrelsen 1999 (artikelnr 1999-26-004) förs

en diskussion om begreppen ”födda utomlands” och ”äldre invandrare”. I rapportens sammanfattning står följande:

”De båda begreppen äldre födda utomlands och äldre invandrare överensstämmer inte helt med varandra. De äldre invandrarna är färre till antalet. Bl.a. kan äldre födda i USA räknas bort eftersom de i stor utsträckning är ättlingar till svenska utvandrare. I språkligt hänseende kan vidare ca var femte äldre finländarna räknas bort, eftersom de har svenska som modersmål. Vidare bör ett okänt antal personer som ingår i statistiken vara personer födda utomlands av svenska föräldrar (t.ex. barn till missionärer). De sistnämnda påverkar troligen i hög grad antalet födelseländer som de äldre invandrarna representerar.

Varken begreppet äldre födda utomlands eller äldre invandrare förmår dock täcka in samtliga äldre som kan ställas inför problem i mötet med den offentliga äldreomsorgen. Ett exempel är äldre judar. Judarna har levt som en religiös minoritet i Sverige under flera generationer. Bland de äldre judarna finns det alltså de som är födda i Sverige av svenska föräldrar utan att de för den skull önskar göra avkall på den judiska traditionen. Begreppet äldre invandrare är med andra ord inte tillräckligt exakt för att självklart kunna fungera som utgångspunkt när det handlar om att planera för vård och omsorg”.

Begreppet invandrare har även blivit ett sätt att stigmatisera en person eller en grupp som står utanför samhället och som har egenskaper som avviker från det som uppfattas som svenskt. Många gånger underförstås att utanförskapet är självförvällat, dvs. att det är den enskilde eller gruppen som har valt att stå utanför det gemensamma.

I andra sammanhang används begreppet ”äldre med utländsk bakgrund”, vilket också ger associationer till främlingskap.

Sveriges Riksdags beslut från 1999 om en samlad nationell minoritetspolitik till skydd för de nationella minoriteterna har klargjort mycket av dessa frågeställningar. De nationella minoriteterna är samer, sverigefinnar, tordedalingar, romer och judar.

SIOS målsättningar är att även andra folkgrupper erkänns som nationella eller etniska minoriteter, för att ta tillvara dels gruppernas tillhörighet i det svenska samhället, dels gruppernas särart. Frågan inbegriper följaktligen en större diskussion om vad som uppfattas som det gemensamma.

När det gäller själva begreppet ”äldre” kommer ytterligare en dimension in i diskussionen. I Sverige räknas de personer som är över 65 år som äldre. Man förknippar pensionsåldern med åldrandet. I andra länder gör man samma sak, men där är pensionsåldern betydligt lägre, ca 50 år. Efter 30 års arbete går man i pension. Detta utifrån begreppet ”kronologisk ålder”. Forskare räknar också andra aspekter, såsom social, biologisk och psykologisk ålder. Social ålder anger hur individen i olika åldrar fungerar inom de samhälleliga ramarna och systemen, t.ex. arbete, familj m.m. och hur våra sociala roller förändras med åldern (Åke Rundgren, *Människans funktionella åldrande*, 1991, Lund, Studentlitteratur).

Dessa olika begrepp, kategoriseringar och betydelser har diskuterats i projektet. Diskussionen är inte avslutad, men vi har valt att använda termen ”äldre med annan etnisk bakgrund” som en generell beteckning. När det gäller benämningen på gruppnivå är det lättare att använda olika beteckningar som anger ursprung relaterat till nation eller folkgrupp, exempelvis äldre iranier, äldre assyrier, äldre med finsk bakgrund. Sammansättningar som kopplar ihop ursprungslandet med det nya är också bra, t. ex. äldre sverigefinnar.

Användningen av olika begrepp har inte endast en integrationspolitisk dimension, utan också en praktisk, som berör vilken slags statistik man tar fram som underlag för planering. Dessa två dimensioner påverkar varandra. Det är alltså av yttersta vikt att man är överens om vilka kategorier och vilka termer som man använder.

10. Deltagande förbund

Vid projektstarten hade SIOS 15 medlemsorganisationer. Somaliska riksförbundet, som senare blev medlem var observatör vid den tidpunkten. Av dessa 15 medlemsorganisationer deltog samtliga i projektet förutom en, Eritreanska riksförbundet. Förbundets motivering till att inte delta var att det finns endast ett fåtal äldre eritreaner och därför bedömde de att frågan förmodligen blir aktuell först om några år. De 14 organisationer som deltog i projektet är alltså följande:

Assyriska riksförbundet, Chilenska riksförbundet, Finlandssvenskarnas riksförbund, Grekiska riksförbundet, Iranska riksförbundet, Italienska riksförbundet, Kurdiska Riksförbundet, Polska riksförbundet, Portugisiska riksförbundet, Serbernas riksförbund, Spanska riksförbundet, Sverigefinska riksförbundet, Syrianska riksförbundet och Turkiska riksförbundet.

11. Projektet i förbunden

Utveckling av verksamheten för äldre och det intressepolitiska arbetet för äldre med annan etnisk bakgrund har i SIOS-förbunden hanterats utifrån den egna gruppens förutsättningar och intresse. Tack vare föreliggande projekt fick dessa erfarenheter och kunskaper en vidare och mer strukturerad spridning, samtidigt som man satte igång diskussionen om vilka frågor som var viktiga för de etniska minoriteterna.

Nedan följer ett sammandrag av förbundens insatser och utvecklingen av äldrefrågan över tiden samt vilka insatser som har varit aktuella i projektet. I detta sammanhang nämns de förbund vilka har gjort insatser som anses värda att uppmärksammas. Alla förbund som deltagit i projektet har dock arbetat efter dess riktlinjer, dvs. anordnat informationsmöten med medlemmar samt diskuterat vilka behov som föreligger hos den egna folkgruppen. Dessa frågeställningar har sammanfattats i avsnittet *Projektets slutsatser – frågor att arbeta vidare med.*

11.1. Sverigefinska riksförbundet

Sverigefinska riksförbundet har ca 6 000 medlemmar som är organiserade i ca 90 pensionärsföreningar och pensionärssektioner i ”vanliga” föreningar. Dessa grundorganisationer bildade 1990 Sverigefinska Pensionärer, som ingår i Sverigefinska riksförbundet som en självständig organisation som uteslutande arbetar med äldrefrågor.

Verksamheten i projektet har dels varit inriktad på att öka kunskapen om vilka lagar som reglerar verksamhet och omsorg för äldre. Dels har man diskuterat vilka strategier som kan användas för att öka den finskspråkiga äldreomsorgen. Förbundet rapporterar att de anordnat lokala möten med finska föreningar som inte

tillhör riksförbundet och med församlingarnas representanter. Utifrån dessa möten har man sedan uppvaktat lokala politiker och tjänstemän.

Eftersom sverigefinnarna är en nationell minoritet enligt Sveriges Riksdags beslut från 1999 gav regeringen uppdrag åt Socialstyrelsen att kartlägga och redovisa för hur olika kommuner organiserat och genomfört äldreomsorgen för finsktalande. Uppdraget redovisades år 2001.

Rapporten med titeln *Äldreomsorg för finsktalande i Sverige* (artikelnr 2001-110-11, Socialstyrelsen), har hjälpt förbundet i sina ansträngningar att öka förståelsen för de äldre finsktalandes situation.

Av rapporten framgår följande:

- Ca 2,7 procent av landets äldre befolkning är född i Finland.
- I förvaltningsområdet för finska och tornedalsfinska (meänkieli) – Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå kommuner – har kommunerna goda förutsättningar att erbjuda äldreomsorg med finskspråkig personal.
- I 55 av landets övriga kommuner finns det någon form av verksamhet/lösning som syftar till att erbjuda äldreomsorg med finsktalande personal. Det finns fyra seniorboenden med sammanlagt 95 lägenheter, där de boende efter biståndsbedömning kan få hemtjänst med finsktalande personal. Därutöver finns det 13 särskilda boenden i kommunal regi där en del av verksamheten vänder sig till äldre finländare. Slutligen finns det ett särskilt boende som drivs av en ideell förening och som enbart vänder sig till äldre finländare. Verksamheten finansieras genom att kommuner/stadsdelar köper platser. Sammanlagt erbjuder dessa särskilda boenden 181 platser. I två kommuner finns det hemtjänstgrupper där insatserna mer kontinuerligt görs av finsktalande personal.

- Från ett nationellt perspektiv framträder en mångfald av olika verksamheter och lösningar, men ur den enskildes perspektiv är alternativet till den ordinarie äldreomsorgen i stora delar av landet närmast obefintlig.
- Intervjuer visar att tillgången på finskspråkig personal varit avgörande för huruvida den enskilde skulle acceptera att ta emot insatser.
- Äldreomsorg med finskspråkig personal är också viktig för anhöriga. Först när anhöriga vet att deras närstående kan kommunicera med personalen fungerar äldreomsorgen avlastande.
- Mycket tyder på att bättre anpassad äldreomsorg kan erbjudas äldre finländare utan större kostnader.

Dessa slutsatser från rapporten har, som ovan sagts, använts av Sverigefinska riksförbundet, Sverigefinska Pensionärer och föreningar i det intressepolitiska arbetet. 2001 uppvaktades statsrådet Lars Engqvist om åtgärder för att utöka den finskspråkiga äldreomsorgen. Vid föreningarnas, distriktens och förbundets årsmöten har man antagit resolutioner om lagstadgad rätt till finskspråkig äldreomsorg.

En annan fråga som har uppstått är rätten till inflytande i olika organ. Under hösten 2002 har distrikt och medlemsorganisationer skickat en skrivelse till kommuner och landsting och anhållit om att få utse en representant till kommunernas och landstingens pensionärsråd. Även till statsrådet Lars Engqvist har en skrivelse skickats om deltagande i regeringens pensionärsråd.

11.2. Grekiska riksförbundet

Grekiska riksförbundet startade 1993 tillsammans med Grekiska föreningen i Rinkeby en så kallad kapiverksamhet efter förebild i Grekland. Medel beviljades av Socialstyrelsen för att starta en försöksverksamhet i Rinkeby. Samarbetspartner var Socialtjänsten i Stockholm och Rinkeby stadsdelsnämnd.

Kapi betyder ”äldrecenter” på grekiska. I Grekland har ett kapi ett geografiskt upptagningsområde, en kommun eller en kommundel. De äldre registreras som medlemmar och betalar en symbolisk medlemsavgift. Kapi administreras av en styrelse som består av representanter för kommunen och pensionärerna. Verksamheten, som bekostas av bidrag från staten och olika organisationer samt medlemsavgifter, bygger framför allt på de äldres insatser.

De äldre organiserar grupper med olika ansvarsområden såsom teater, hantverk, trädgårdsodling eller självhjälsgrupper, som är den viktigaste aktiviteten. Dessa har till uppgift att stödja medlemmar som behöver hjälp i hemmet eller att anordna läkarbesök m.m.

Kapi-medlemmarna får fortlöpande hälsokontroller och kurativt stöd. En viktig del av verksamheten är samverkan med ungdomar i området. Detta görs genom att anordna aktiviteter på skolorna eller genom att bilda gemensamma teater- och folkdansgrupper. Det finns idag flera hundra kapi i Grekland. Kapi-modellen är ett sätt att stärka samhörigheten med och mellan de äldre för att öka de äldres oberoende och minska social isolering.

Verksamheten i den grekiska kapi-föreningen i Rinkeby i Stockholm är anpassad efter svenska förhållanden och har pågått under många år. Verksamheten bygger på att anordna träffar och studiecirkel i olika ämnen. Informationsförmedling och stöd ingår också som viktig del i verksamheten.

Ett bekymmer under alla år har varit att tillförsäkra ekonomiskt bidrag för föreningen. Eftersom bidragsansökan får lämnas från år till år har det varit svårt att få en långsiktighet i verksamhetsplaneringen.

Under projektet har förbundets och föreningarnas verksamhet varit inriktad på att sprida erfarenheterna från kapiverksamheten i Rinkeby. Eftersom den grekiska kapi-föreningen inte ingår i Grekiska riksförbundet har man strävat efter att ta fram en modell som föreningarna och förbundet kan arbeta efter.

Informationsmöten om möjligheter att starta kapiverksamhet har arrangerats i Göteborg, Malmö, Solna (Stockholm), Kalmar och Borås. Kontakter med kommuner har tagits. Förbundet rapporterar att man kommit olika långt i förberedelsearbetet. I vissa föreningar har man redat bildat en styrelse, som i Solna och Borås, medan man i andra som i Göteborg och Malmö fortfarande är på informationsstadiet.

Ett problem är dock kommunernas oförståelse inför frågan om verksamhet för äldre med annan etnisk bakgrund. I kontakterna med Solna kommun har den grekiska föreningen fått reda på att en förening är berättigad till verksamhetsbidrag om man har minst hundra medlemmar som är över 65 år och att föreningen ska vara ansluten till ett pensionärsförbund. I Borås tycker kommunen att ca hundra organiserade grekiska pensionärer utgör ett för litet underlag för att beviljas medel för dagverksamhet.

11.3. Italienska riksförbundet

Italienska riksförbundet rapporterar om erfarenheter kring ett projekt att starta ett hus för äldre italienare, *Casa del Sole*, Solens hus. Eftersom förbundets redogörelse illustrerar frågeställningen så väl har vi valt att återge den i sin helhet.

”Det började 1995 med vissa larmrapporter: isolerade italienare i äldrevården, som inte kunde svenska och som inte hade någon kontakt med andra italienare. Vi hörde även om pensionärer som flyttade till Italien och flyttade tillbaka därför att de inte lyckades återbosätta sig där. Därför bestämde vi oss på Italienska riksförbundet för att göra en kartläggning av önskemål och behov.

Här gjorde vi våra första två fel. För det första tog vi inte hänsyn till att det inte är så uppskattat att tala om sjukdom, ålderdom eller död bland många folkgrupper. Italienare är inget undantag. Man vet att de kommer, men man föredrar att inte tänka så mycket på dem, och ännu mindre att tala om dem.

För det andra, gjorde vi ett frågeformulär och publicerade det i riksförbundets tidning samt skickade runt den till alla föreningarna. Men frågorna var felställda: *Vad tänker Ni göra när Ni blir riktigt gamla? Flytta tillbaka till Italien*, var det självklara svaret. *Har Ni någon dröm för Er ålderdom?* Här tänkte vi att svaren kunde bli: *bo nära mina barn* eller något liknande. Svaret blev i de flesta fall: *Fred på jorden*.

Vi samlade hundratals värdelösa svar och bestämde oss för att göra om det hela, med direkta kontakter i föreningarna. Vi erbjöd samtal, smörgåsar och dricka och ställde frågorna en gång till. Då blev det tydligt att de beskrev en dröm, inte ett projekt. Många hade inga släktingar kvar i hembyn, de hade ingen bostad där, de visste inte hur det var med servicehus, hemhjälp, osv.

Vi började sedan förklara vad vi tänkte göra (det krävdes en massa möten för detta). Det blev vårt tredje fel: vi var överambitiösa. Vi talade om att grunda ett servicehus för italienare, med en långvårdsavdelning. Fint hus, fin utsikt, italiensktalande personal, tillgång till italiensktalande läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster, italiensk matlagning med vin till maten, italienskt bibliotek och videotek samt närhet till en italiensk förening.

Vi gjorde en ny kartläggning och intresset var stort, men önskemålen var mycket olika. Några ville ett rum, några ville ha två, några ville flytta genast och andra planerade att göra det om två år, t o m om femton år. Några ville äga lägenheten och andra, majoriteten, ville hyra den. Men alla tyckte att Casa del Sole, som vi hade kallat drömhuset, var en riktig dröm. Med stor entusiasm och lite kunskap började vi besöka en serie redan fungerande servicehus eller lokaler som kunde användas för ändamålet. Vi pratade med kommunalpolitiker i Stockholm, i Nacka kommun, o.s.v. Vi skrev till många instanser och beskrev projektet.

Så småningom började vi sänka vår ambitionsnivå. Vårt underlag var kvantitativt för litet för ett helt servicehus. Vi började planera en italiensk avdelning i ett redan fungerande servicehus. Vi besökte några där vi fick veta att föreståndarna var intresserade.

Vid den tidpunkten upptäckte vi de första hindren.

Vår kartläggning gällde hela landet, men vi var tvungna att begränsa intagningsområdet till Stockholms län. Många från Västerås och Eskilstuna hade sagt att de gärna skulle flytta till Stockholm om det blev något. Sedan fann vi att det tom i Stockholms län inte var lätt att ta emot en Stockholmsbo i Nacka eller tvärtom.

När vi äntligen upprättade en lista med intresserade från Stockholm och besökte ett servicehus vars föreståndare var intresserad av att ha en italiensk avdelning, dök det upp ett annat hinder: plats i kön. Vi kunde inte sätta femton italienare före i kön. De fick komma en i taget. Och med detta försvann hela projektet med en italiensk avdelning.

Nu vilar projektet. Vi vet inte om vi orkar att driva det i Stockholm en gång till. Tre-fyra av de ursprungliga intresserade har hunnit gå bort under tiden. Vi hade entusiasm men inte tillräcklig kunskap.

Det är viktigt att påpeka att eftersom vi tycker att äldre italienares välmående är något som angår både ursprungslandet och mottagarlandet, har vi haft kontakt med olika italienska ursprungsregioner när det gäller möblering och inredning, videotek och bibliotek i det framtida Casa del Sole.

Vi vet ungefär vad vi skulle behöva för att kunna driva projektet på nytt:

- Att det finns en politisk vilja. Att myndigheterna i kommuner och landsting ser det som nödvändigt och bra, som en mänsklig rättighet, att en grupp italienare lever nära varandra på äldre dagar. Och att myndigheterna finner ett sätt att underlätta detta, både när det gäller intagningsområden, olika köer eller andra problem.
- Att det upprättas ett register om vårdpersonal, från läkare till undersköterska, fotvårdare, o.s.v., som talar italienska. Att detta utgör en merit i yrkeskarriären och lönesättningen.
- Att det upprättas ett språkregister för äldre italienare, så att vi får ett bättre underlag.

Förbundet har inom ramen för projektet riktat in sig på att sprida dessa erfarenheter bland föreningarna ute i landet samt delgivit andra SIOS-föreningar dessa erfarenheter genom de regionala arbetsgrupperna i projektet.

11.4. Iranska riksförbundet

De iranska äldre har mestadels kommit som anhöriginvandring. Därför har gruppen äldre iranier en speciell karaktär i jämförelse med andra folkgrupper eller minoriteter i Sverige.

De iranska föreningarna har inom ramen för sin egen verksamhet utvecklat aktiviteter för äldre. Det finns dock andra föreningar som har bildats på de äldres egna initiativ. Det gemensamma har varit att de äldre har känt behov av träffas och få information om vad som gäller i det svenska samhället. Det sociala livet i Sverige följer andra mönster än i Iran. Det kulturella utbudet och språket är också helt annorlunda.

Många initiativ har tagits, både inom riksförbundet och av föreningar som inte tillhör riksförbundet. Ibland har det funnits ett samarbete mellan förbundet och dessa olika sammanslutningar,

såsom det nyligen bildade Iranska pensionärsförbundet.

En intressant utveckling har varit kontakter och samarbete med ett försäkringsbolag kring frågan om kollektiv begravningsförsäkring. Det innebär att föreningar som har fler än 75 medlemmar kan teckna en kollektiv begravningsförsäkring. Den enskilde medlemmen, oavsett ålder, betalar för närvarande 20 kr i premie per månad för ett försäkringsbelopp på 40 000 kr vid dödsfall. I premien ingår barn under 20 år där försäkringsbeloppet utgör ett halvt basbelopp. Hälsoprövning krävs ej.

Det är föreningen som betalar premien till försäkringsbolaget och det är föreningen som ansvarar för administrationen av medlemsregistret.

Denna försäkring har för många inneburit trygghet och oberoende, eftersom det var många som oroade sig för vad som skulle hända vid dödsfall. Den är även ett exempel på hur det går att finna lösningar som både respekterar den enskildes kultur och önskemål och som är anpassade efter de villkor som råder i Sverige.

11.5. Syrianska riksförbundet

Syrianska riksförbundet har i likhet med andra deltagande förbund, ordnat informations- och diskussionsmöten i sina föreningar. Mest aktiva har föreningarna i Södertälje, Västerås, Örebro och Norrköping varit.

Förbundet har sedan tidigare haft en PRO-förening i Södertälje som har egen verksamhet och lokal i Ronnaskolan. Äldre träffas och har olika aktiviteter, matlagning, utflykter m.m. Samarbete med skolan kring gemensamma aktiviteter ingår också i verksamhetsplanen.

Förbundet har också haft samtal med politiker i Södertälje kommun om behovet av äldreboende för syrianer. Som resultat av dessa överläggningar har kommunen arbetat fram ett alternativt boende på en avdelning på ett sjukhem i Hovsjö. Förbundet ser detta som ett framsteg mot ett eget ålderdomshem i framtiden.

12. Projektet i storstadsregionerna

Inom ramen för projektet har ett antal seminarier genomförts. Till dessa har representanter från kommuner, pensionärsorganisationer och andra organisationer inbjudits. Under 2000 och 2001 hade man också kontakt med olika projekt som bedrevs inom ramen för regeringens satsningar Äldreprojektet och Anhörig 300.

I Stockholm hade man kontakter med PLUS-projektet som var ett samarbete mellan nio frivilligorganisationer och socialtjänstförvaltningen i Stockholm. Syftet var att kompetensutveckla den personal som arbetade med föreningarnas äldreverksamhet, särskilt öppen dagverksamhet.

I Malmö hade man kontakt med projektet Stöd till anhöriga/anhörigvårdare som pågick i stadsdelarna Fosie, Rosengård och Södra Innerstaden. Det hade som syfte att utveckla stödet till anhöriga och anhörigvårdare till äldre med annan etnisk bakgrund i samverkan med anhörigföreningar, pensionärsråd, invandrarföreningar och frivilligorganisationer samt Röda Korset.

12.1. Projektet i Göteborg

I Göteborg utsågs en projektansvarig för att samordna projektets insatser. Ett antal möten och seminarier arrangerades under projektets gång. Projektet ordnade också en paneldebatt i mars 2002 där samtliga politiska partier i Göteborgs kommun var representerade. Tjänstemän på olika nivåer och politiker, inklusive ansvariga kommunalråd för integrationsfrågor och äldreomsorg, var närvarade vid ett par tillfällen.

När projektet startade hade också en utredning påbörjats som hade som syfte att ta fram en ny handlingsplan för kommunens äldreomsorg för perioden 2002-2010 i Göteborgs stad. Uppdraget var bland annat att fokusera på äldre invandrare. Projektet fick tillfälle att medverka i tre centrala konferenser som arrangerades av utredningen samt att utse en representant i en av fem lokala utvecklingsgrupper som bildades inom ramen för utredningen. Dessa grupper hade som uppgift att komma med förslag till den centrala arbetsgruppen på Stadskansliet.

Projektet har också medverkat i olika möten och konferenser som anordnades kring äldreomsorgen och som arrangerades av stadsdelsnämnderna i Göteborg.

Under maj 2002 öppnades officiellt ett äldreboende för äldre från Balkan (f.d. Jugoslavien). Det startades av SDN Kortedala på initiativ dels av projektet i Göteborg, dels av den lokala äldregruppen inom de serbiska föreningarna i Göteborg.

Det man kan konstatera är att projektet har haft kontakter med politiska företrädare och kommunala tjänstemän samt att man fått tillfälle att komma med synpunkter vid framtagandet av äldreomsorgsplanen för Göteborg 2002-2010.

Äldreomsorgsplanen är bra på många punkter utifrån etniska minoriteters synvinkel. I en beskrivning av äldreomsorgen år 2010 i Göteborg uppges att ”en mångfald av lösningar har vuxit fram i samverkan med andra aktörer... Exempelvis har olika boendialternativ och mötesplatser för social gemenskap utvecklats”. Vidare fastställs i planen att lättillgänglig information på olika språk ska finnas vid årsskiftet 2002/2004. När det gäller äldreboende ”ska det finnas olika enheter för att tillgodose olika behov och önskemål. Det kan till exempel gälla personer med annan språklig och kulturell bakgrund samt äldre människor med funktionshinder”. Likaså när det gäller samspelet mellan äldreomsorgen, primärvården och sjukhusvården fastställs att ”i livets slutskede ska äldre veta att de får avsluta sitt liv med värdighet. Vården ska vara av hög kvalitet... Vården ska också utformas så den tar hänsyn till den enskildes önskemål samt kultur och etnicitet... Att få avsluta livet med värdighet innefattar också stöd till anhöriga eller andra närstående personer”.

Vi anser att äldreomsorgsplanen 2002-2010 är ett steg i rätt riktning, men otillräcklig när det gäller äldre med annan etnisk bakgrund. I planen saknas betoning på de etniska organisationernas betydelse. Man pratar ganska allmänt om det lokala föreningslivets verksamheter, utan att lyfta fram etniska organisationer. Detta är viktigt att påpeka eftersom uppsökande verksamhet riktad mot äldre med annan etnisk bakgrund har stora brister idag.

När det gäller inflytande och trygghet, särskilt i vardagssituationer, uppges att ”kunskapen om kvinnors och mäns olika förutsättningar behöver förbättras. Det handlar bland annat om att synliggöra hur traditionella förväntningar inverkar på biståndsbedömningen, vilka insatser som erbjuds och på vilket sätt de ges”. Här saknar vi en självklar referens till personer som har en annan etnisk bakgrund. I dagens samhälle är kön och etnicitet viktiga sociala kategorier.

I avsnittet ”Anhörigstöd för olika behov” saknas också ett etniskt perspektiv. Som vi återkommer längre fram i rapporten, har det visat sig att det finns många frågor kring det stöd som äldre med annan etnisk bakgrund får, särskilt när det gäller anställning som anhörigvårdare.

I planen saknas även en inriktning på hur personalsammansättningen ska vara. I avsnittet ”Kvalitetsutveckling och kvalitets-säkring” beskriver man personalens kunskaper, trivsel och arbetsförutsättningar, men man nämner ingenting om personalens etniska bakgrund eller språkkunskaper (Det finns för resten inte heller någon strategi för att öka andelen manliga medarbetare i en organisation som kännetecknas av att ha stor andel kvinnlig personal).

12.2. Projektet i Malmö

I Malmö har projektet också anordnat ett antal möten och seminarier. Svårigheter att rekrytera en lämplig projektansvarig påverkade också utfallet. Den projektansvariga som först rekryterades blev sjuk och det tog tid att ersätta henne.

Projektet etablerade också kontakter med politiker och tjänstemän på kommunal nivå. En paneldebatt med företrädare för samtliga partier i Malmö arrangerades i maj 2002.

Man kan dock konstatera att kontakterna med politikerna och utrymmet för samtal både med lokala och centrala politiker och tjänstemän blev begränsade. Den problematik som äldre med annan etnisk bakgrund möter vinner inget större gensvar bland Malmö stads företrädare.

Som resultat av projektets arbete utsåg det ansvariga kommunalrådet en arbetsgrupp för att studera ”behovet för äldre invandrare” i Malmös tio stadsdelar. Detta skedde i början av 2002 och ingen rapport från arbetsgruppen har ännu utkommit. Olika initiativ när det gäller öppen dagverksamhet för olika minoritetsgrupper har inte behandlats på grund av att man inväntar resultaten från studien.

12.3. Projektet i Stockholm

I Stockholm har projektet också arrangerat möten och seminarier, bland annat en paneldebatt med företrädare för samtliga politiska partier i Stockholms stad på försommaren 2002.

I Stockholm hade man också svårigheter att rekrytera en lämplig regionansvarig för projektet. Detta påverkade resultatet. Projektet etablerade inte särskilt många kontakter med politiker. Däremot gjorde deltagande föreningar detta på lokalnivå i Stockholms kranskommuner.

I Stockholms stads äldreomsorgsplan år 2001-2005 finns det ett avsnitt om äldre med utländsk bakgrund. Avsnittet lyder som följande:

”Äldre med utländsk bakgrund

Många äldre har vuxit upp i helt andra kulturer och miljöer. Det kan betyda språksvårigheter och kulturella skillnader. Staden ska på olika sätt utveckla vård och omsorg till äldre invandrare i nära samverkan med dem själva och deras föreningar. Utöver det som nämns för dessa grupper i denna äldreomsorgsplan under respektive rubrik bör stadsdelsnämnderna bedriva uppsökande verksamhet för att informera om vad äldreomsorgen kan erbjuda.

Många behöver gemenskap med andra som talar samma språk och personal som kan kommunicera med dem. Framgångsrika exempel finns med dagverksamheter för olika språkgrupper. En fortsatt utveckling inom detta område bör ske bland annat tillsammans med frivilligorganisationer na”.

Stockholms stad har även utnämnt en Äldreombudsman för att tillvarata de äldres rättigheter. Projektet kunde dock inte ta kontakt med ombudsmannen, eftersom hon skulle sluta. En ny person tillträdde tjänsten den 1 januari 2003.

När det gäller Stockholms stads arbete med äldre med annan etnisk bakgrund ligger svårigheterna framför allt i implementeringen av nuvarande äldreomsorgsplan. Föreningar som driver dagverksamhet för äldre klagat över att medlen ska ansökas från år till år. Detta påverkar långsiktigheten i planeringen och skapar otrygghet. En bättre modell efterlyses.

En annan svårighet som framkommit är att de etniska gruppernas geografiska koncentration inte sammanfaller med stadsdelarnas eller kommunernas gränser. Detta innebär att föreningarna har svårigheter att få ett tillräckligt stort underlag för att bedriva sin verksamhet. Eller att organisationerna får ta emot äldre som bor utanför stadsdelens eller kommunens gränser utan att få bidrag för dem.

Ytterligare en fråga av vikt är att informationen om äldreomsorg på olika språk är fortfarande bristfällig.

13. Projektets slutsatser - frågor att arbeta vidare med

Projektet vill peka på ett antal frågor som är viktiga för utvecklingen av verksamheten och för att tillgodose de behov som äldre med annan etnisk bakgrund har.

13.1. Äldreomsorgen tar inte hänsyn till de etniska minoriteternas behov

Äldreomsorgen är idag anpassad till en majoritet av Sveriges befolkning. Minoriteternas behov tas inte i beaktande. Det är svensk husmanskost, svenska högtider och det svenska språket som gäller. På nationell nivå verkar det som om det finns en mångfald av erbjudanden, men för den enskilde är alternativen väldigt få. Man kan i och för sig hävda att detta inte har någon stor betydelse för den enskildes välbefinnande. Behovet av mångfald i äldreomsorgen blir dock uppenbart när sjukdom eller annat behov som inte ingår i de fastställda rutinerna dyker upp. Då uppenbaras de brister som finns och att man inte efterlever Socialtjänstlagen eller följer de riktlinjer som anges i ”Nationell handlingsplan för äldrepolitiken, 1997/1998:113”.

13.2 Ett kulturellt perspektiv för att förklara etniska minoriteters sociala förhållanden anläggs ofta

Detta perspektiv gäller på alla nivåer i den kommunala organisationen. Härigenom legitimeras det sociala utanförskapet som individerna och grupperna lever i i termer av kulturella behov och kulturella förklaringar. Man kan exemplifiera detta med två fall.

Olika rapporter gör gällande att etniska grupper är underrepresenterade bland hemtjänsters vårdtagare. Detta har tolkats som ett uttryckt för kulturella skillnader, att man i olika grupper ser det som familjens skyldighet att ta hand om de äldre. Det finns dock alternativa förklaringar som utgår ifrån att äldre som inte talar svenska söker hemtjänst i mindre utsträckning än de borde göra. I rapporten *Äldreomsorg för finsktalande i Sverige*, som citerades tidigare, skrivs att flera brukare uppger att tillgången på finskspråkig personal varit avgörande för huruvida de skulle acceptera att ta emot insatser. Skälet till underrepresentationen torde alltså ligga i att kommunernas utbud på hemtjänster inte är anpassat till dessa äldres förutsättningar.

Ett annat exempel gäller frågan om anhöriga som vårdar sina släktingar och som anställs av kommunen som så kallade ”närståendevårdare”. Här anläggs det också en kulturell förklaring, som gör gällande att kulturella referensramar gör att familjer och äldre föredrar att en släkting anställs som närståendevårdare. Frågan kan dock ses från flera synvinklar. Anställningen som närståendevårdare kan vara en lösning på en långvarig arbetslöshet för den enskilde familjemedlemmen. Men den kan även förklaras med att kommunernas utbud av hemtjänst inte motsvarar familjens förväntningar. Detta har också framkommit i rapporten *Äldreomsorg för finsktalande i Sverige*, där det framgår att äldreomsorg med finskspråkig personal också är viktig för anhöriga. Först när de anhöriga vet att deras närstående kan kommunicera med personalen förmår äldreomsorgen fungera avlastande.

Kommunernas kostnader för anställning av anhöriga är låga. Därför är det också ett billigt sätt för kommunerna att bedriva

äldreomsorg. Ytterligare ett incitament för kommunerna att anställa anhöriga är att man skjuter undan problemet med att det inte finns språkkompetent personal i den sociala hemtjänsten. Personerna som hade behövts där binds upp i det privata hemmet. Detta gör att verksamheterna inte behöver förändras och anpassas till det verkliga behovet (*Den nya äldreomsorgen*, Linda Lill, 1999, Uppsats IMER 41-80; Malmö högskola).

13.3. Etniska minoritetsorganisationer har ringa möjligheter att påverka äldreomsorgens utformning idag.

I projektet har vi konstaterat att de flesta organisationer har svårt att påverka hur äldreomsorgen utformas idag med hänsyn tagen till de etniska minoriteternas behov. Mycket av det frivilliga arbetet i föreningarna bygger på att man tycker att det man gör är meningsfullt och att det har ett värde för andra. Men eftersom organisationerna saknar påverkningsmöjligheter får de inte heller gensvar när de framför idéer och förslag. Detta påverkar benägenheten hos medlemmarna att engagera sig. Medlemmarna blir passiva och risken för att organisationerna stagnerar ökar. Därför är det av vikt att öka organisationernas delaktighet i utformningen av äldreomsorgen samt att man ger förutsättningar i form av ekonomiska resurser.

13.4. Relationen till pensionärsorganisationerna bör utvecklas

Hittills har relationerna mellan etniska minoritetsorganisationer och pensionärsorganisationer präglats av försiktighet. Det gemensamma intresset att bevaka äldres situation och möjligheter till delaktighet i samhället har inte uttryckts i en organisatorisk form. På riksnivå är det lättare att finna gemensamma nämnare än på lokalnivå. Men det är på lokalnivå som frågor om påverkan i pensionärsråd avgörs.

Det är viktigt att på riksnivå etablera en dialog om de gemensamma frågorna och hur vi kan främja kontakter och dialog på lokalnivå. Pensionärsorganisationerna har börjat utveckla organisatoriska strukturer som innebär att äldre med annan etnisk bakgrund kan delta utifrån sina intressen och språkliga förutsättningar.

13.5. Ändamålsenlig statistisk bör tas fram

I Sverige registreras folk i statistiken enligt medborgarskap eller land. Detta innebär att etniska och språkliga grupper som exempelvis kurder och assyrier står i statistiken som irakier eller turkar. Detta utgör ett hinder för planering av olika åtgärder. Om minoritetsorganisationer eller kommuner planerar insatser är det viktigt att de får tillgång till ett bra underlag. Behovet kan bli större i framtiden. Det finns uppgifter som tyder på att personer på grund av demens eller åldrande kan återgå till sitt första språk. Om man vill kommunicera med dem är det viktigt att veta vilket språk de talar. Dessa uppgifter gäller inte bara personer från Mellanöstern eller andra avlägsna ställen. Även Finlandssvenskarnas riksförbund anmäler detta. Det har förekommit fall där finlandssvenskar återgått att tala sitt modersmål (dialekt) och ingen har förstått dem.

Personer som kommer från andra länder har resurser som inte tas tillvara och som behöver kartläggas på ett strukturerat sätt. Exempelvis behärskar många eritreaner italienska, eftersom Eritrea har varit en italiensk koloni. Man behöver inte veta detta som kommunanställd. Men om det finns rutiner som fångar upp sådana färdigheter hos personalen kan dessa införlivas i verksamhetsplaneringen och personalpolitiken.

Man behöver alltså finna former för att få överblick över antalet äldre i en viss region och antalet äldre i olika verksamheter efter språktillhörighet. I diskussionen har det framkommit huruvida detta kan vara frivilligt eller obligatoriskt. I projektet har man inte tagit ställning till detta och en vidare diskussion behövs.

Detta gäller också en mer generell beteckning av gruppen ”äldre med annan etnisk bakgrund”. Som vi konstaterat i avsnitt 9 finns det olika termer för att benämna gruppen som helhet. Det har också en praktisk betydelse, eftersom det påverkar statistikens utformning. Det är alltså av yttersta vikt att man når en samsyn på vilka kategorier och vilka termer som används.

13.6. Anställning av språkkunnig personal

Att människor ska kunna kommunicera på ett språk som andra förstår ligger till grund för att de ska få sina omvårdnadsbehov tillgodosedda. Detta gäller organisationens alla led, från kommunens biståndsbedömare till hemtjänstassistenten. Behovet av språkkunnig personal börjar bli uppenbart och sannolikt kommer det att bli en stor fråga om några få år. Frågan är också kopplad till resursanvändning. Det förekommer exempelvis uppgifter om att mediciner inte nyttjas på rätt sätt, eftersom användaren har svårigheter att förstå instruktionerna.

Det är därför viktigt att kommunerna aktivt arbetar med rekrytering av språkkunnig personal och utarbetar rutiner kring detta. Frågan har flera aspekter: dels ska olika strukturer och organisationer i samhället spegla dess mångfald, dels utnyttjandet av de resurser som samhällsmedlemmarna förfogar över.

13.7. Skriftlig och muntlig information på det egna språket

Varje kommun eller t o m varje stadsdel har utvecklat olika former för äldreomsorg eller verksamhet för äldre. Många av dessa verksamheter kräver biståndsbedömning som regleras av olika föreskrifter. Det är svårt för den enskilde som inte kan svenska att få information om vilka rättigheter respektive skyldigheter gäller. Att inte få information som man kan tillgodogöra sig är ett misslyckande ur demokratisynpunkt. Informationsverksamheten om äldreomsorg och verksamheten för äldre behöver därför utvecklas i kommunerna med hänsyn till de grupper som har ett annat modersmål än svenska.

Några förslag som diskuterades i projektet var att inrätta särskilda organ eller funktioner som kan ge stöd och rådgivning på olika språk. Ett annat förslag var att utbilda frivilliga informatörer.

Den tekniska utvecklingen har gjort att hanteringen av information på andra språk har blivit avsevärt billigare än tidigare. Om myndigheter har information på hemsidan blir den mer tillgänglig.

13.8. Öppen dagverksamhet/dagcenter för äldre

Belägg finns för att social samvaro förebygger psykisk ohälsa och främjar fysiskt välbefinnande. Öppen dagverksamhet eller ett dagcenter för äldre är en verksamhetsform som bidrar till att äldre träffas, umgås och får information och kunskap om olika frågor. Detta kan kombineras med förebyggande besök av sjuksköterskor och läkare som talar de äldres modersmål. Öppen dagverksamhet avlastar även sjukvården. Dokumenterade erfarenheter finns. Äldre som ofta deltar i dagcenterverksamhet har mindre behov av sjukvård.

Kring en sådan verksamhet är det lätt att utveckla olika former av lokala nätverk eller väntjänst som bryter den isolering som många äldre hamnar i.

Etniska minoritetsföreningar berättar att de i sina kontakter med myndigheter mött liten förståelse för sina planer för att starta öppen dagverksamhet.

Föreningar uppger dessutom att när de organiserar verksamhet för äldre i en kommun eller kommun delar kommer det folk från andra delar av kommunen eller länet. Det innebär att en kommun eller kommun del finansierar hela verksamheten. Ett system för samfinansiering av kostnader bör finnas.

I projektet har man märkt att anordnandet av öppen dagverksamhet är något som etniska minoritetsföreningar kan göra med framgång. Den öppna dagverksamheten ligger nära det som föreningarna sysslar med idag, fast den kräver mer resurser.

13.9. Etniskt äldreboende

Ett av projektets huvudområde handlade om att studera och diskutera förhållandena kring boende som bättre anpassas efter den enskildes önskemål.

Etniskt äldreboende är omdiskuterat. I den offentliga debatten befarrar man att det kan leda till ännu större isolering och avskärmning. I projektet tyckte man att ett lyckat etniskt

äldreboende kan ha positiva effekter som främjar integreringen av de äldre och kan därigenom vara ett led i samhällets insatser som tillförsäkrar allas rätt till en värdig ålderdom.

Etniskt äldreboende kan organiseras på olika sätt. Det kan finnas separata ålderdomshem, avdelningar eller mer eller mindre strukturerade grupper i befintlig verksamhet, beroende på hur den lokala strukturen i kommunen eller stadsdelen ser ut. Det som är viktigt är att det finns alternativ att välja mellan. Detta kräver dock att huvudmannen tar hänsyn till detta och införlivar det i verksamhetsplaneringen.

SIOS

SIOS är ett partipolitiskt och religiöst obundet samarbetsorgan för erkända och icke-erkända etniska minoritetsorganisationer.

SIOS uppgift är att driva minoritetspolitiska intressefrågor och att verka för en mångfaldspolitik som präglar hela samhället. SIOS arbetar även för en förstärkning av samarbetet för medlemmarnas gemensamma intressen. Det sker genom olika former av opinionsbildning, seminarier, uppvaktningar, remissyttranden, projektverksamhet m.m.

Samarbetet i SIOS sker genom en vald styrelse med representanter från medlemsförbunden och med hjälp av ett sekretariat med säte i Stockholm.

SIOS har 16 medlemsförbund vilka omfattar ca 450 lokalföreningar och drygt 110 000 medlemmar sprida runtom i Sverige.

Medlemsförbunden

Assyriska riksförbundet, Chilenska riksförbundet, Eritreanska riksförbundet, Finlandssvenskarnas riksförbund, Grekiska riksförbundet, Iranska riksförbundet, Italienska riksförbundet, Kurdiska riksförbundet, Polska riksförbundet, Portugisiska riksförbundet, Serbernas riksförbund, Somaliska riksförbundet, Spanska riksförbundet, Sverigefinska riksförbundet, Syrianska riksförbundet, Turkiska riksförbundet.
Roma International har observatörstatus under 2002/2003.